

MARIO FESTINI (1924–1989)

In memoriam

Napustio nas je čovjek pedagog po vokaciji, izuzetne predavačke nadarenosti, koji je posjedovao široku opću kulturu, veliko znanje, vrhunsku stručnu spremu i posebnu inteligenciju. Sve što mu je priroda dala i što je radom stekao, koristio je u svojim izlaganjima da bi studente što lakše i brže uveo u složene lingvističke i druge probleme – italijanistike i romanistike. Dana 26. srpnja 1989. ugasila se njegova živa riječ. Otišao je tiho i dostojanstveno, prerano za svoje kolege i slušače.

Roden u Rijeci 1924. godine, Mario Festini stječe svoje prvo obrazovanje u rodnom gradu. Kao srednjoškolca zatiče ga rat, u vrijeme kojega se opredjeljuje za borbu protiv nasilja, protiv »neljudi« – kako se izrazio poznati talijanski pripovjedač Elio Vittorini, o kome je Festini napisao nezaboravne stranice žarom kritički angažirana čovjeka. Godine 1945/46. upisuje se na romansku grupu studija na Filozofskom fakultetu u Zagrebu i ubrzo, poslije diplomiranja, zauzima svoje mjesto u prosvjetnoj službi, najprije kao profesor na Talijanskoj gimnaziji u Puli, a od 1958. na Odsjeku za talijanski jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Zadru. Odatle ga je odvela smrt, ne dopustivši mu da predahne, da se odmori od predanog, dugogodišnjeg napornog rada.

Mario Festini kao i cijela njegova generacija živio je u burno vrijeme. Još su sazrijevale njegove mladalačke vizije kada se našao u vihoru rata, u prvim borbenim redovima. Poslije dolazi Zagreb, studij i obećavajuća perspektiva. U tom proljeću života bilo je i za Marija tmurnih dana. Htjeli su mu usmjeriti svijest, potisnuti savjest, ali on to nije dozvolio zbog svog kritičkog, samostalnog duha. Nikad nije hito prihvatiti nešto što nije prošlo kroz njegov um. Mogao je lako zaploviti mirnim vodama svakidašnjice, ali na to nije pristajao jer bi se time odrekao dijela svoje ličnosti. Na raskršćima života odabirao je manje osvijetljene ulice, jer se s kompromisima nije mirio.

Tko se duže i češće družio s Marijom Festinijem osjetio je njegovu čudesnu moć rasuđivanja, njegovu intelektualnu snagu i dobrotu. On je imao što da upiše u svoju biografiju. Penjanje po društvenoj ljestvici prepuštao je drugima, njemu su đaci i studenti bili osnovna preokupacija. Posebno je volio mlade generacije. Često je isticao kako na njima svijet ostaje. U mlade kolege imao je povjerenja. Njima je stavio na raspolaganje svoje intelektualne potencijale, nudeći im pomoć i suradnju, nesebično želeći da im sutrašnjica bude bolja od današnjice.

Još kao profesor gimnazije ističe se kao vrstan stručnjak i nadahnuti pedagog koji kod svojih đaka razvija ljubav prema školi i znanju, zbog

čega su mu oni kao zreli ljudi, iskazivali zahvalnost i poštovanje. Istom predanošću, koristeći suvremenu znanstvenu metodu, nastavio je svoje djelovanje na italijanistici, gdje je zahvaljujući marljivom radu na usavršavanju stekao visok ugled među kolegama i postao omiljen među studentima kod kojih je neprekidno budio interes za predmete koje je predavao. Kao dokaz može poslužiti broj obranjenih diplomatskih radnji.

Od prvih godina asistentske prakse započinje s istraživanjima sudjelujući u više znanstvenih projekata, pokazujući i pri tome da se njegovi interesi prostiru na mnoga područja, usmjerujući svoje kreativne napore najprije u literarnoteoretskom i literarnohistorijskom pravcu, a zatim na složeni pluralizam lingvističkih znanosti.

Godine 1964. doktorirao je na Filozofskom fakultetu u Zadru s tezom »Stvarnost i poezija u djelima Ignazia Silonea« i po mišljenju kritike postao najbolji poznavalac ovog pisca.

Ispoljivši svoje organizatorske sposobnosti i smjele ali promišljene inicijative, široke i suvremene poglede na razvitak sveučilišne nastave, biran je za prodekana, a u dva navrata i za dekana Filozofskog fakulteta u Zadru. Poznato je svima da se kao dekan svesrdno zalagao za unapređenje nastavnog procesa, za stvaranje nastavnog i znanstvenog podmlatka, za širenje studijskih grupa, a iznad svega za konsolidaciju Fakulteta kao znanstvene institucije i za jačanje njegove reputacije u zemlji i inozemstvu, pa je u tu svrhu učvršćivao veze s mnogim sveučilišnim centrima, organizirao međunarodne skupove s tematikom međujadranske kulture (1981. i 1983) i razvijao druge plodonosne djelatnosti.

Kao znanstvenik svoj interes okreće u tri smjera. To znači da svoja istraživanja ne ograničava na uska područja, već se znalački kreće po više oblasti – književne teorije i kritike, lingvistike, komparativistike – o čemu svjedoče njegovi radovi. Da spomenemo samo neke koji potvrđuju raznovrsnost tretiranih problema: »Etika i antropologija Danteove 'Komedije'«, »Podrijetlo i domet Croceovih stilističkih dilema«, »Riječ i poezija«, »Protivurječnost postrisorgimentalne Italije i umjetnost Luigija Pirandella«, »Smisao poezije i njenog prevođenja«, »Čovjek i nečovjek u djelima Elija Vittorinija«, »Alberto Moravia i problem jezika«, »Sigurnosni izlaz Ignazija Silonea«. Istakli smo značajnije radove iz prvog stvaralačkog razdoblja, kojima slijede djela gdje su analize suptilnije jer se u njima istražuju ne samo estetske vrednote i ljudsko značenje, već i stilski izbori, izražajne komponente itd., kao u »Jedan stilski izbor G. Leopardija«, »Estetske suprotnosti u jeziku G. Tommasija«, »Zenova savjest – savjest jedne epohe«.

Svaka napisana riječ Marija Festinija potvrđuje da probleme nije obradivao fragmentarno, da teme koje je odabirao predstavljaju zaokruženu cjelinu, te da su njegovi radovi plod temeljitih priprema. Kod vršenja tematskih izbora koristio je svoje svestrano poznavanje teorije književnosti i lingvističke problematike, što je posebno došlo do izražaja u njegovim kontrastivnim analizama, osobito u studijskoj monografiji »*Slušaj Svevo*«,

a odrazilo se i u radovima gdje ispituje vještinu prevodenja pojedinih autora koji su stihove naših znamenitih pjesnika – Njegoša, Nazora i drugih, pokušali pretočiti u talijanski jezik, a i stihove talijanskih velikana, poput Dantea, u naš jezik. Upravo znanstvena temeljitost ga vodi u sfere stilistike, metrike, u značenje prevodilačkog čina, u originalne analize i uvjerljive sinteze.

Najveća njegova preokupacija bile su stilistika i metrika, discipline za koje se rano opredijelio, koje je predavao na visokoj znanstvenoj razini kao sastavne dijelove programa italijanističkog studija.

Suvremenim talijanskim piscima čija su imena prešla granice Italije – kao I. Silone, E. Vittorini, I. Svevo, R. Bacchelli, G. Tommasi, A. Moravia, a posebno klasicima Danteu, Petrarci, Ariostu itd., pristupa s namjerom da istakne one umjetničke vrijednosti i one odrednice koje ih čine prepoznatljivim a koje su kritici promakle ili su ostale nedorečene. Ne manje značajne su Festinijeve rasprave i studije u kojima obrađuje odjeke misli ili samu misao talijanskih kritičara – Crocea, revolucionara i marksista A. Gramscija, Splićanina G. Politea i drugih.

Odužio se i gradu Zadru i Dalmaciji tako što je otrgao od zaborava ona djela i imena – P. Kasandrića, na primjer, »Le prime liriche e ultime di Petar Kasandrić«, i G. Politea – »G. Politeo o umjetnosti« – koji su u stvaralačkom činu koristili talijanski izraz, i time je podsjetio da im treba sačuvati mjesto u književnoj i kulturnoj baštini jadranske regije.

Jedna od karakteristika njegovih istraživanja bila je upornost u ispitivanju načina odražavanja pjesničkih motiva i literarnih tema, posebno u traganju za strukturalnim izražajno-stilskim elementima koji obilježavaju književno djelo. Primjena metodologije kojom se služe najažurniji evropski stručnjaci omogućila mu je da pomoću unutarnjeg pristupa umjetničkom tekstu uoči ne samo sadržajne premise i ljudske komponente već i stilističke, estetske, povijesne i ostale vrijednosti. Naglasimo još jednom da se Mario Festini svojom metodologijom prebacuje bez teškoća s književnokritičkog i povijesnog na lingvističko polje, dokazujući neprestano da se sudovi i ocjene ne mogu izricati bez proučavanja jezika, izraza i stila, budući da se oni nalaze u funkciji pokretačke ideje.

Ediciji koja je pronijela ime Filozofskog fakulteta u Zadru po zemlji i svijetu Mario Festini je dao dragocjene priloge. Inače su njegovi radovi nalazili prostora u domaćim i stranim časopisima, u *Riječkoj reviji*, *Zadarskoj reviji*, *Književnoj smotri*, *Stvaranju*, *Izrazu*, *Delu*, *zbornicima JAZU*, u *Tempo presente*, *Civiltà italiana*, *Abruzzo* i u drugim, na radio-valovima, u prigodnim publikacijama. Tu nije kraj njegovoj djelatnosti. Nastupao je na domaćim i mnogim međunarodnim kongresima, na znanstvenim skupovima, u Vicenzi, na kongresu A.I.P.I.-a, u Dubrovniku, na međunarodnom znanstvenom skupu o Petrarci, na simpoziju o Nazoru u Supertu, na međunarodnom skupu o Danteu u Dubrovniku, na kongresu AISSLI i primijenjene lingvistike u Beogradu, na kongresu AIPI-a u Bruxèllesu i u Parizu, na međunarodnom znanstvenom skupu kulture i književnosti Alpe-

Adria u Veneciji i na drugim domaćim i internacionalnim susretima, i svuda je ostavljao utisak da su njegove kreativne sposobnosti visoko razvijene. Igrom sudbine kao intelektualac živio je daleko od velikih kulturnih i znanstvenih centara, ali gdje god se kretao i nastupao, stjecao se dojam o njegovoj svestranosti, dubini rasuđivanja i pogledu na znanost.

Studentima i mladim filozofima je kroz svoja predavanja dokazivao kako se znanost i stručnost moraju prožimati ako žele ići ukorak s društvenom i duhovnom evolucijom. Učitelj i voditelj, po Danteovu poimanju, izrastao je u ličnost koja je imponirala svima koji su u razvitku uma vidjeli ostvarenje čovjekove sreće. Studenti su ga marljivo slijedili i voljeli, upijali su njegove riječi svjesni da im njihov profesor otvara ulaz u sfere znanosti i umjetnosti bez kojih će siromaštvo duha posuti tamom ovaj naš rasklimani svijet.

Neumoljiva smrt otrgla ga je od njegovih suradnika, kolega, prijatelja, od studenata od kojih se nikad nije razdvajao, ali njegovo će djelo i duh živjeti i dalje. Njegove lucidne misli i zvonki glas odjekivat će dugo po predavaonicama i hodniku gdje je redovito iz ljubavi prema njima dočekivao svoje studente. Njegova tiskana i usmena riječ i dalje će biti poticajna za mlade italijaniste, filologe, komparatiste, za buduće stručnjake koji će znanje, stečeno na Fakultetu pod njegovim vodstvom, moći prenositi na generacije koje dolaze.

Hvala prof. dr. Mariju Festiniju što je svoju sadržajnu životnu djelatnost dijelio s nama više od tri desetljeća, što je nastavnom radu na izgrađivanju čovjeka-stručnjaka posvetio gotovo cijeli radni vijek, što je svojoj ustanovi stavio na raspolaganje svoje umne, pedagoške, kreativne sposobnosti, hvala mu na iskazanoj ljubavi prema najplemenitijem pozivu, na drugarstvu i pažnji kojima je darivao kolege, suradnike, prijatelje i studente.

Slava mu!

Glorija Rabac Čondrić